

Tantárgyleírás

Népi vallásosság Erdélyben – források és kutatási módszerek

2016/2017., I. félév

A tantárgy típusa: kötelező alaptárgy, 8 kredit

A tantárgy kódja a tantervben: LMM1170

Időpont és heti óraszám: péntek 14–18 óra, 2 óra előadás + 2 óra szeminárium

Oktató: Tánzos Vilmos – E-mail: *tanczosvilmos@yahoo.com*, fogadóóra: péntek, 18–20 óra, 107-es kabinet

Évfolyam: MA1, MA2

Hallgatók e-mail címe:

A tantárgy célja

A tantárgy célja az önálló vallásetnológiai kutatómunka előkészítése. A kurzus keretében a hallgatók megismerkednek az erdélyi magyar vallásetnológiai kutatások alapvető eredményeivel, módszereivel, fogalmaival, könyvészetével és a lehetséges forrásokkal. A kurzus az alapképzés *Vallásetnológia* című tárgyára alapoz.

Munkamódszer, óraszám

- frontális előadás: 28 óra (hetente egy előadás – péntek, 14–15,30)
- szemináriumi munka: 28 óra (hetente egy szeminárium – péntek, 16–17,30)
- otthoni munka (adatbázisépítés, könyvészeti tájékozódás), dolgozatírás: 28 óra

Jelenlét, vizsgafeltételek

Az előadások látogatása fakultatív.

Az aktív szemináriumi jelenlét és az otthon elvégzett munka (adatbázisépítés, könyvészeti tájékozódás) kötelező.

A szemináriumokról való **hiányzás** csak abban az esetben igazolható, ha a kapott szemináriumi feladatot a hallgató a pénteki órát követően 10 napon belül (hétfői nap, éjfél) elvégezte és a tanárnak elektronikusan elküldte. Hiányzás esetén a hallgátónak a soron következő szemináriumi feladatról a szemináriumi órán résztvevő csoporttársaitól és a tanártól óráról órára tájékozódnia kell, valamint meg kell szerveznie az éppen esedékes elvégzendő feladathoz való elektronikus hozzájutást.

A **kurzus felvételéről** a tanárt legkésőbb a második tanítási óráig (okt. 14., péntek) tájékoztatni kell, és ugyanekkor a szemináriumi munkát (adatbázis-építés) is el kell kezdeni. A kurzusra való későbbi jelentkezésre nincsen mód.

Vizsgafeltételek

Vizsgára jelentkezhet, aki a szemináriumi feladatait és az adatbázisépítés otthoni munkáját teljes mértékben időben elvégezte.

A vizsgakövetelmények minden hallgató esetében ugyanazok (lásd alább).

A vizsga tartalma, a vizsgajegy összetétele:

1. Kollokvium a kurzus és szemináriumok általános tematikájából (25%)

Az értékelés szempontjai:

- az ismeretek aktív felhasználási lehetőségeinek ismerete
- a fontosabb könyvészeti tételek általános szintű ismerete

2. Forrásadatbázis-építés (25%)

Az értékelés szempontjai:

- a tárgy tartalmi kimerítése
- a formai szakszerűség (nyelvi megformáltság, jelzetek stb.)
- az előírt határidők betartása

3. Kb. 6-10 oldal terjedelmű dolgozat elkészítése az előírt szemináriumi tematikából (50%)

A dolgozat értékelésének szempontjai:

- nyelvi megformáltság
- előírt formai követelmények (könyvészet, hivatkozások) betartása
- a tárgyra vonatkozó forrásanyag kimerítése (*Forrásadatbázis* és egyéb források)
- a könyvészeti hivatkozások viszonylagos teljessége
- a dolgozat adekvát szerkezete

A tárgyalt tematikák *általános könyvészetét* a hallgatók az előadásvázlatok elején találják meg. A könyvészet fontosabb tételeinek általános ismerete vizsgakövetelmény. A félév végi dolgozatban kötelező szakszerűen hivatkozni a kurzus témába vágó részeinek könyvészetére.

Technikai eszközök

- számítógép, digitális adattároló, internet
- fényképezőgép, szkener

Megjegyzés: Az eredeti forrásdokumentumokat az óráról nem lehet elvinni, csak ezek elektronikus másolatait!

Előadások tematikája	Szemináriumok tematikája (P. Daczó Árpád Lukács ferences atya élete és életműve) <small>Megjegyzés: A kurzus és a szemináriumok tematikája között párhuzamosság van.</small>			
	Téma, kutatási probléma	Források	Módszerek	Név
A ferences szellem (kultúrtörténeti háttér). Az erdélyi ferencesek (Szemléltetés: <i>Szolgarabát c.</i> dokumentumfilm)	Az erdélyi ferences szellem képviselője - Miben nyilvánul meg a ferences szellemiség az életműben? (természetközelség, artisztikus jelleg, éneklés, népiség, egyszerűség, anyanyelvűség,	- életútinterjú - napló - fényképek	- tartalomelemzés - eszme- és művelődéstörténeti elhelyezés	

	örömrzés stb.)			
Hivatalos és népi vallásosság szinkretizmusa	A népi vallásosság kutatója - Miben áll az ellentmondás az életműben? Mi a rendhagyó papi magatartás? Hogyan igyekezik feloldani?	- életútinterjú - publikációs jegyzéke - levelezése - a könyvtár könyvei	-fogalmi definíciók - tudománytörténet - interjúk, levelek tartalomelemzése	
A magyar és az erdélyi vallási néprajzi kutatások tudománytörténete. Az archaikus népi imádságok kutatása	Az archaikus népi imádságok gyűjtője - <i>A Hosszú utak megszomorodának</i> c. kötet szövegeinek a viszonya az <i>Adatbázishoz</i> ? (1. Benne van-e minden? 2. A szövegközlés módja)	- <i>A Hosszú utak megszomorodána</i> k című kötet - életútinterjú	- szakirodalom ismertetése - a gyűjtés körülményei és módszerei	
Ősvalláskutatás, mitologizálás a magyar hiedelemkutatásban	A mitologizáló ferences atya: Babba Mária - Mi a hiedelmekhez való viszonyulás szemléleti alapja? (vallásos hit, romantika, nemzeti identitásépítés, egzotikumkeresés stb.) - Milyen szellemi elődökhöz kapcsolódik? Hogyan? - Milyen néprajzi kutatásai, gyűjtései voltak? (Babba Mária és egyéb kosteleki gyűjtések) - Hogyan helyezte el ezt a munkát tudományos kontextusban? - Mi volt a néprajztudomány álláspontja? (díjak, elhallgatás stb.)	- publikációs jegyzéke - gyűjtési cédulák (Kostelek) - <i>Silva Rerum</i> - levelezése - újságcikkek - életútinterjú	- gyűjtések és publikációk ismertetése, tartalomelemzése - életútinterjúk, sajtó stb. tartalomelemzése - nyelvi megnyilatkozások tartalomelemzése	
	A kat. egyház magatartása, az életmű recepciója az egyházon belül	- életútinterjú - levelezés - egyéb dokumentumok	- teológiai háttér: népi és hivatalos vallásosság - kontextuselemzés	
A papság mágikus tevékenysége (ortodox pap, kalugerpapok, ferencesek mágikus tevékenysége). Kultúrtörténeti áttekintés és tipológia	A mágus pap	- A hozzá intézett román nyelvű levelek	- kontextuselemzés - szimbólumelemzés	
A neopogány kultuszok (mint	Babba Mária és a magyar neopogány kultuszok	- újságcikkek - életútinterjú	- adatgyűjtés - értelmezés	

vallásgyakorlat és mint „tudományos” reflexió. A szekták	- Hogyan vált hivatkozási alappá a neopogány kultuszok körében?			
A magyar Mária kultusz történeti rétegei. Csíksomlyó, a Mária-kegyhely	„Mit tettem én Csíksomlyóért?” - A kegyhelyhez való viszonya: mi a különleges viszony alapja? Hogyan nyilvánul ez meg? Milyen idevágó sorseseemények vannak az élettörténetben?	- idevágó önéletrajzi feljegyzések - életútinterjú - archív fényképek	- forrásismertetés - mítoszelemzés	
A transzcendens kommunikáció látomásos, csodás formái, megváltozott tudatállapotok	Csoda és látomás az élettörténetben - Hol vannak ilyen elemek az élettörténetben? - Milyen sorseseemények, történelmi körülmények magyarázzák ezeket a helyzeteket? - Milyen szemléleti alap (isteni elrendelés, mágikus kapcsolatok stb.) áll a történetek mögött?	- életútinterjú - csodás, mágikus személyes tárgyak - napló	- az életútinterjú tartalomelemzése - a csodás elemek szimbolikus expresszív funkciója - az élettörténet morfológiai modellje (D. G. Mandelbaum)	
Vallás és nemzeti identitás. A vallási konverziók. Az erdélyi görög katolikus kérdés	A kosteleki görög katolikus identitás és a katolikus egyház - Vallás és közösségi identitás (elméleti szempontok) - Történelmi előzmények Kostelegen - A kosteleki görög katolikus identitás jellemzői - Hogyan viszonyult a katolikus egyház (ferencesek) a vallási konverzióhoz?	- szakirodalom (gör. kat. identitás, Kostelek) - életútinterjú - <i>Se künn, se benn</i> c. film	- szakirodalom kritikai értékelése - tartalomelemzés	
A vallási néprajz írott levéltári forrásai	Az életpálya és az életmű dokumentumai - Az <i>Adatbázis</i> dokumentumainak általános ismertetése - Írástípusok. Műfajok - Az írás funkciói az életműben. Írásszokások és írásmotivációk. Attitűdök	- Az elkészült <i>Adatbázis</i> alapján	- adatgyűjtés - kritikai értékelés a felhasználhatóság szempontjából	
Vizuális médiumok a vallási néprajzi kutatásban (fényképezés és filmezés)	A fényképész és a fényképgyűjtemény - a fénykép mint: 1. életút reprezentáció; 2. rendtörténet reprezentációja; 3. néprajzi dokumentum	- fényképgyűjtemény az adatbázisban - életútinterjú	- tartalom- és kontextuselemzés - tipologizálás	
Egyéniségkutatás a vallási néprajzban	Élettörténet (életútinterjú) - Az élettörténet (életútinterjú) mint	- életútinterjú	- az életpálya ismertetése	

(kántorok, szentemberek, szentasszonyok, gyógyítók, jósok, próféták stb.)	a személyes múlt megkonstruálása		- pragmatikus megközelítés: célok, kontextusok, szerzői intencionalitás	
— Javasolt: Keszeg Vilmos írásbeliség kurzusa	A Napló elemzése - A napló szövegének ismertetése (a ferences rendtörténet és az életpálya történelmi-társadalmi kontextusban)	- <i>Napló</i> - életútinterjú	- a napló kontextuselemzése (cél, habitusok, tér- és idő stb)	
—	Mindennapi élet az erdélyi ferences kolostorokban (az életútinterjú alapján) - pasztoráció, pedagógia, gyógyítás, tudományművelés, társadalmi-politikai aktivitás, utazás stb.	- életútinterjú - <i>Napló</i>	- tartalomelemzés	

A munka ütemezése

Adatbázis-építés	Határidők	Felelős
Az adatbázis terve, szerkezete. Jelzetek, kódok. A leírás, szöveglejegyzés módja. Minták.	Okt. 11.	T. V.
Digitalizálás (szkenner, fényképezőgép, számítógépen való rendezés)	folyamatos Dec. 5.	
Az elektronikus adatbázis dokumentumainak véglegesítése	folyamatos Dec. 5.	
Az adatbázis leírásának véglegesítése	Dec. 19.	
Beszámolók az adatbázisépítésről	folyamatos	
Szakirodalom olvasása		
A saját dolgozathoz szükséges szakirodalom jegyzékének összeállítása	Dec. 19.	
A szakirodalom elolvasása, aktív felhasználása a dolgozatban	Jan. 16.	
Dolgozatírás		
Rövid <i>írásos beszámoló</i> a készülő dolgozatról (megvan-e a szükséges forrásanyag, áttekintette-e a szükséges szakirodalmat? [tételeken felsorolni!], a dolgozat szerkezeti tervének ismertetése)	Dec. 19.	
Dolgozatírás, szövegezés az <i>Adatbázis</i> , a szakirodalom és a kurzus előadásai alapján	Vizsgaidőszak	

A kurzus elektronikus vázlatainak és szakirodalmának összeállítása	Dec. 19.	T. V.